

A DIGITÁLIS PÁLYAVÁLASZTÁSI TANÁCSADÁS VIZSGÁLATÁNAK TERVE A DIGITAL CAREER GUIDANCE MODEL ALAPJÁN

Author(s) / Szerző(k):

Olteanu Lucián Líviusz (Ph.D.)
Gál Ferenc Egyetem
(Magyarország)

E-mail:

luciolteanu@gmail.com

Cite: Olteanu Lucián Líviusz (2026): A digitális pályaválasztási tanácsadás vizsgálatának terve a Digital Career Guidance Model alapján. *Mesterséges Intelligencia – interdiszciplináris folyóirat*, VIII. évf. 2026/1. szám. 83-92.
Idézés: Doi: <https://www.doi.org/10.35406/MI.2026.1.83>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

EP / EE: Ethics Permission / Etikai engedély: KFS/2026/MI0006

Reviewers: Public Reviewers / Nyilvános Lektorok:
Lektorok: 1. Cora Zoltán (Ph.D.), Szegedi Tudományegyetem (Magyarország)
2. Malatyinszki Szilárd (Ph.D., Habil.), Neumann János Egyetem (Magyarország)

Anonymous reviewers / Anonim lektorok:
3. Anonymous reviewer (Ph.D.) / Anonim lektor (Ph.D.)
4. Anonymous reviewer (Ph.D.) / Anonim lektor (Ph.D.)

Absztrakt

A Digitális Pályaorientációs Modell (DCGM) koncepciója egy új elméleti keretrendszer, amely integrálja a Szociális Kognitív Karrier Elmélet (SCCT) kulcsfogalmait, összekapcsolva a technológia elfogadását, az észlelt bizalmat és a pályaválasztási önhatékonyságot (CDMSE-SF; Török et al., 2017) a pályaválasztási nehézségekkel. E tanulmány célja egy olyan vizsgálati terv bemutatása, amely a mesterséges intelligencia (MI) alapú pályaorientációs eszközök (pl. ChatGPT, Gemini, Groq) képességeit, használatát és pszichológiai mechanizmusait vizsgálja a hallgatók körében, a DCGM-et elméleti keretként használva.

Kulcsszavak: digitális pályaorientáció, MI, önhatékonyság, technológiaelfogadási modell, CDDQ, serdülők

Diszciplína: pszichológia

Abstract*A RESEARCH PLAN FOR DIGITAL CAREER GUIDANCE BASED ON THE DIGITAL CAREER GUIDANCE MODEL*

The concept of the Digital Career Guidance Model (DCGM) is a new theoretical framework that integrates key concepts of Social Cognitive Career Theory (SCCT), linking technology acceptance, perceived trust, and career decision-making self-efficacy (CDMSE-SF; Török et al., 2017) with career decision-making difficulties. This study aims to present a research plan to explore the capabilities, use, and psychological mechanisms of artificial intelligence (AI)-based career guidance tools (e.g., ChatGPT, Gemini, Groq) among students, using the DCGM as a theoretical framework.

Keywords: digital career guidance, artificial intelligence (AI), self-efficacy, technology acceptance model (TAM), CDDQ, adolescents

Disciplines: psychology

A pályaválasztási döntések serdülő- és fiatal felnőttkorban jellemzően olyan információs és pszichológiai helyzetben születnek, amelyben a döntési következmények időben távoliak, a személyes tapasztalat korlátozott, a külső orientációs források pedig fragmentáltak. Ebben a kontextusban a fiatalok egyre gyakrabban fordulnak digitális eszközökhöz és generatív mesterséges intelligencián alapuló rendszerekhez, nem csupán információszerezés, hanem értelmezés és visszajelzés céljából is. A pályaaorientáció digitális térbe tolódása így nem technológiai trendként, hanem döntéslélektani kihívásként értelmezhető.

Jelen tanulmány abból az előfeltevésből indul ki, hogy a mesterséges intelligencia (MI) alapú rendszerek használata önmagában nem jelent adaptív beavatkozást a pályaválasztási bizonytalanság csökkentésére. A technológia hatása nem közvetlen, hanem pszichológiai közvetítést igényel: csak akkor válhat döntés-

támogató tényezővé, ha az önszabályozást és a pályadöntési önhatékonyságot erősítő folyamatokba ágyazódik. Ennek megfelelően a tervezett kutatás nem azt vizsgálja, hogy az MI „hasznos-e”, hanem azt, hogy milyen feltételek mellett válik a használata pszichológiai-lag értelmezhetővé.

Ezt a logikát követve a tanulmány egy Digitális Pályaaorientációs Modellt (Digital Career Guidance Model, DCGM) vezet be, amely a generatív mesterséges intelligenciát nem autonóm döntéshozóként, hanem kognitív partnerként értelmezi. A modellt az MI-vel való interakciót olyan strukturáló és reflektív folyamatként kezeli, amely az önhatékonyság alakulásán keresztül hat a pályaválasztási döntési nehézségekre.

Bár az MI-alapú pályaaorientáció empirikus kutatásai növekvő számban számolnak be pozitív kimenetekről – például a döntési magabiztosság vagy az önreflexió erősödé-

séről (Tang et al., 2024; Chen et al., 2025) –, ezek a vizsgálatok jellemzően nem kapcsolják össze egységes modellben a technológiai percepciókat, az önhatékonyságot és a pályaválasztási döntési nehézségeket, különösen serdülő mintán. A DCGM ezt a hiányt kívánja kezelni.

Elméleti szempontból a modell a szociális kognitív pályaelmélet (SCCT) digitális adaptációjaként értelmezhető. A Technológiaelfogadási Modell (TAM) komponensei a DCGM-ben nem végpontok, hanem környezeti feltételek, amelyek az MI-interakciók pszichológiai hatásmechanizmusait alakítják. A fókusz ennek megfelelően nem a technológia elfogadásán, hanem annak döntéslélektani következményein van.

A következő fejezet a Digitális Pályaorientációs Modell fogalmi és strukturális felépítését mutatja be, hangsúlyozva azokat az oksági kapcsolatokat, amelyek empirikusan is tesztelhetővé teszik az MI-alapú pályaorientáció pszichológiai feltételeit.

A digitális pályaválasztási döntési folyamat taxonómiája (DCGM)

A Digitális Pályaorientációs Modell (a DCGM) abból az alapfeltevésből indul ki, hogy a generatív mesterséges intelligencián alapuló pályaorientáció nem gyakorol közvetlen hatást a pályaválasztási döntési nehézségek csökkenésére. A modell logikája szerint az MI-vel való interakciók csak akkor válnak pszichológiailag relevánssá, ha azok az önszabályozást és a pályadöntési önhatékonyságot erősítő folyamatokon keresztül fejtik ki hatásvukat. Ennek megfelelően a pályadöntési ön-

hatékonyság a DCGM-ben nem feltételváltozóként, hanem központi pszichológiai közvetítő mechanizmusként jelenik meg, összhangban a Szociális Kognitív Pályaelmélet önhatékonyság-felfogásával.

A DCGM integratív elméleti keretként a Technológiaelfogadási Modell (TAM) és a Szociális Kognitív Pályaelmélet (SCCT) elemeit kapcsolja össze, azonban eltérő funkciók mentén rendezi újra ezeket. A TAM változói – az észlelt használhatóság (PEOU) és az észlelt hasznosság (PU) – nem végpontként, hanem technológiai feltételként szerepelnek a modellben, amelyek az MI-interakciók során észlelt hatékonyság alakulásán keresztül kapcsolódnak az önhatékonysághoz és a döntési kimenetekhez.

A modell strukturális logikája lineáris oksági láncot feltételez: az észlelt használhatóság az észlelt hasznosságon keresztül befolyásolja az MI-interakciók során észlelt hatékonyságot, amely a pályadöntési önhatékonyság erősödésén keresztül járul hozzá a pályaválasztási döntési nehézségek csökkenéséhez. A pályaválasztási döntési nehézségek (CDDQ) ebben a keretben a döntési folyamat proximális pszichológiai kimeneti változóiként jelennek meg, amelyeket közvetlenül az önhatékonyság szintje befolyásol.

A pályaismeret a DCGM-ben nem önálló, empirikusan tesztelt konstruktként szerepel, hanem olyan elméleti háttérfolyamatként, amely hozzájárulhat az MI-interakciók során észlelt hatékonyság és a döntési tisztaság értelmezéséhez. Mivel a jelen vizsgálat nem operacionalizálja a pályaismeretet, annak szerepe nem mediátorként, hanem az eredmé-

nyek elméleti értelmezését támogató keretként jelenik meg.

A DCGM elméleti hozzájárulása abban áll, hogy a generatív mesterséges intelligenciát pályaaorientációs kontextusban nem információtechnológiaként vagy autonóm döntéshozóként kezeli, hanem kognitív partnerként, amely a döntéshozatalt támogató pszichológiai folyamatokba ágyazódva fejti ki hatását.

A modell empirikus vizsgálatának alábbi terve a strukturális egyenletmodellezés segítségével a döntési folyamat proximális pszichológiai kimeneteire fókuszál.

Tervezett módszertan

Célkitűzések

A vizsgálat célja a Digitális Pályaaorientációs Modell (DCGM) empirikus tesztelése 16–20 éves serdülők és fiatal felnőttek körében. A kutatás arra fókuszál, hogy a pályaaorientációs célú generatív MI-használat miként kapcsolódik a technológiai percepciókhoz (észlelt használhatóság, észlelt hasznosság), az MI-interakciók során észlelt hatékonysághoz, a pályadöntési önhatékonysághoz (CDMSE-SF), valamint a pályaválasztási döntési nehézségekhez (CDDQ). A modell empirikus tesztelése nem az MI-használat általános „hatékonyságára”, hanem annak pszichológiai közvetítő mechanizmusaira irányul.

Tervezett minta és mintavétel

Az empirikus adatfelvétel mintáját várhatóan 400-500 fő alkotja. A tervezett elemszám a strukturális egyenletmodellezés (SEM) köve-

telményeihez igazodik, és lehetővé teszi a kis-közepes hatásméretű kapcsolatok megbízható becslését, valamint a többszoportos invariancia-vizsgálatok elvégzését (gimnáziumi tanulók vs. egyetemi hallgatók).

A résztvevők 16–20 év közötti fiatalok, elsősorban 11–12. évfolyamos gimnáziumi tanulók és elsőéves egyetemi hallgatók, akik a középfokú és felsőfokú oktatás közötti átmeneti időszakban helyezkednek el. A mintavétel rétegzett eljárással történik az oktatási szint, a nem és a földrajzi régió mentén, a heterogenitás és a kiegyensúlyozott reprezentáció biztosítása érdekében. Beválasztási kritérium a formális oktatásban való részvétel, valamint a generatív MI-eszközökkel kapcsolatos alapvető ismeret.

A külső validitás ellenőrzésére egy kisebb, kalibrációs alminta (kb. 60–80 fő) is bevonásra kerül szakképzésben tanuló diákok köréből. Ez az alminta nem része az elsődleges hipotézisvizsgálatoknak, hanem kiegészítő, leíró célokat szolgál.

Tervezett kutatási kérdések és hipotézisek

A vizsgálat az alábbi kutatási kérdésekre és hipotézisekre épül:

1. kérdés: Milyen kapcsolat mutatható ki a pályaaorientációs célú MI-használat és a pályaválasztási döntési nehézségek között? Hipotézis: A pályaaorientációs kérdésekre irányuló gyakoribb és sokrétűbb MI-használat alacsonyabb pályaválasztási döntési nehézségekkel (CDDQ) jár együtt.

2. kérdés: Közvetítő szerepet tölt-e be a pályadöntési önhatékonyság az MI-használat-hoz kapcsolódó technológiai percepciók és a

döntési nehézségek kapcsolatában? Hipotézis: A pályadöntési önhatékonyság (CDMSE-SF) mediálja az észlelt hasznosság, az MI-interakciók során észlelt hatékonyság és a pályaválasztási döntési nehézségek közötti kapcsolatot.

3. kérdés: Az észlelt hasznosság közvetlen módon befolyásolja-e a döntési bizonyosságot és a pályaválasztási döntési nehézségeket? Hipotézis: Az észlelt hasznosság (PU) pozitív közvetett hatást gyakorol a döntési bizonyosságra, és negatív közvetett hatást a CDDQ-ra, az észlelt hatékonyság és a pályadöntési önhatékonyság szekvenciális közvetítésén keresztül.

4. kérdés: Empirikusan alátámasztható-e a DCGM mint koherens strukturális modell serdülők körében? Hipotézis: A DCGM megfelelő modellilleszkedést mutat, és a strukturális utak a feltételezett irányban szignifikánsak.

Tervezett mérőeszközök

A kutatás standardizált mérőeszközök és tanulmány-specifikus itemblokkok kombinációjára épül. A kérdőív elején alkalmazott szűrőkérdések biztosítják, hogy az „MI-használat” változó kizárólag pályaeorientációs kontextusra vonatkozzon (például generatív MI használata pályaválasztási kérdésekben az elmúlt három hónapban).

A vizsgálatban alkalmazott standardizált skálák a DCGM központi konstruktumait mérik:

- a pályaválasztási döntési nehézségeket (CDDQ; Olteanu, 2022),

- a pályadöntési önhatékonyságot (CDMSE-SF; Betz & Taylor, 2006),
- valamint a technológiai percepciókat a Technológiaelfogadási Modell alapján (észlelt hasznosság – PU; észlelt használhatóság – PEOU; Davis, 1989).

Ezeket tanulmány-specifikus itemblokkok egészítik ki, amelyek az MI-alapú pályaeorientáció sajátos aspektusait ragadják meg:

- MI-használat: a használat gyakorisága, célja és időtartama,
- Észlelt MI-hatékonyság: hat tétel az MI-interakciók döntéstámogató jellegének megítélésére,
- Verifikáció és forrásellenőrzés: az MI-válaszokkal szembeni reflexív és mérlegelő magatartás,
- Döntési hatás: önbevallásos értékelés a döntési bizonyosságra és célvilágosságra gyakorolt hatásról.

A tanulmány-specifikus itemblokkok fejlesztése többlépcsős eljárásban történik, amely magában foglalja a fogalmi specifikációt, szakértői tartalmi validálást, kognitív próbaki-töltést serdülő mintán, valamint pilot vizsgálatot a belső konzisztencia és az előzetes faktorszerkezet ellenőrzésére.

Eljárás és etikai megfontolások

Az adatgyűjtés online kérdőív formájában történik. A kérdőív középiskolai és felsőoktatási intézményi csatornákon keresztül kerül terjesztésre. A részvétel önkéntes és anonim, a kitöltés tájékozott beleegyezésen alapul, a vonatkozó adatvédelmi és egyetemi etikai előírások betartásával.

Az adatminőség biztosítása érdekében a kérdőív több védőmechanizmust tartalmaz, beleértve az egyértelmű időkeretezést, figyelem-ellenőrző tételeket, valamint a skálablokkok logikus tagolását. Az adattisztítás során külön figyelmet kapnak a rendkívül rövid kitöltési idők és az invariáns válaszmintázatok, amelyek kizárásával a mérési hibát csökkenteni kívánjuk.

A kérdőív várható kitöltési ideje megközelítőleg 40 perc. A tényleges terhelést pilot adatfelvétel során ellenőrizzük, és szükség esetén a kérdőív szerkezetét vagy terjedelmét módosítjuk a lemorzsolódás minimalizálása érdekében. A kérdőív magyar nyelven készül, angol nyelvű verzió opcionálisan elérhető.

Az adatelemzés terve

Az adatelemzés több lépésben, a Digitális Pályaorientációs Modell elméleti logikájához igazodva történik. Az előzetes statisztikai elemzéseket és regressziós vizsgálatokat IBM SPSS Statistics 30.0 szoftverrel végezzük, míg a megerősítő faktoranalízisek és a strukturális egyenletmodellek becslése és ellenőrzése AMOS 28, illetve R környezetben (lavan csomag) történik.

Első lépésként leíró statisztikákat számítunk valamennyi vizsgált változóra, valamint ellenőrizzük az eloszlási jellemzőket. A mérőeszközök belső megbízhatóságát Cronbach-alfa és McDonald-omega mutatókkal értékeljük. A CDDQ, a CDMSE-SF és a TAM skálák faktorstruktúráját megerősítő faktoranalízissel vizsgáljuk, ezt követően a fő kon-

struktumok közötti korrelációs kapcsolatok feltárása történik.

A hipotézisek tesztelése a feltételezett ok-sági kapcsolatok szintjén zajlik. A pályaorientációs célú MI-használat és a pályaválasztási döntési nehézségek kapcsolatát lineáris regressziós elemzéssel vizsgáljuk. A közvetítő hatások tesztelésére strukturális egyenletmodellezést alkalmazunk, amely lehetővé teszi az észlelt hasznosság, az MI-interakciók során észlelt hatékonyság és a pályadöntési önhatékonyság közvetítő szerepének egyidejű becslését. A közvetett hatások szignifikanciáját bootstrap eljárással (10 000 mintavétel) ellenőrizzük.

A Digitális Pályaorientációs Modell teljes struktúráját külön strukturális egyenletmodellben validáljuk. A modellilleszkedést több illeszkedési mutató (χ^2/df , CFI, TLI, RMSEA, SRMR) együttes figyelembevételével értékeljük a nemzetközi szakirodalomban elfogadott küszöbértékek alapján. A strukturális modellekben kovariánsként bevonásra kerül a nem, a szülői iskolai végzettség, a korábbi pályatanácsadási tapasztalat, valamint az oktatási szint.

A DCGM szerkezeti stabilitásának vizsgálatára többsoportos invariancia-elemzést végzünk a gimnáziumi tanulók és az egyetemi hallgatók mintáin. Az invariancia különböző szintjeinek elfogadhatóságát a változó illeszkedési mutatók alapján értékeljük.

Az eredmények bemutatása leíró táblázatok, korrelációs mátrixok, strukturális együtthatók és a végleges modell grafikus ábrázolása formájában történik, standardizált útkoefficien-
sekkel.

Várható eredmények

Mivel az empirikus adatfelvétel a kézirat lezárásakor még nem történt meg, a jelen fejezet nem tényleges eredményeket közöl, hanem az elméleti modellből következő, empirikusan tesztelhető mintázatokat vázolja fel. A hangsúly nem az előrejelzés pontosságán, hanem azon van, hogy a DCGM milyen típusú összefüggéseket tesz explicitté és számon kérhetővé.

A modell alapján elsősorban az várható, hogy a pályaaorientációs célú MI-használat és a pályaválasztási döntési nehézségek közötti kapcsolat nem közvetlen. Az MI-használat gyakorisága önmagában nem feltétlenül jár együtt alacsonyabb CDDQ-szinttel; a kapcsolat irányát és erősségét döntően a pályadöntési önhatékonyság közvetítő szerepe határozza meg. Ennek megfelelően azoknál a résztvevőknél várható kedvezőbb döntési kimenet, akiknél az MI-vel való interakció az önhatékonyság erősödésével társul.

A szekvenciális mediációs modell értelmében az észlelt hasznosság hatása várhatóan nem közvetlenül jelenik meg a döntési kimenetek szintjén. A PU elsősorban az MI-interakciók során észlelt hatékonyságon, majd a pályadöntési önhatékonyságon keresztül kapcsolódik a döntési bizonyossághoz és a pályaválasztási döntési nehézségek alakulásához. Amennyiben ez a közvetett út empirikusan is alátámasztható, az a DCGM központi tételét erősíti meg: az MI-használat hatása pszichológiai közvetítés nélkül nem értelmezhető.

A strukturális egyenletmodell elemzése várhatóan lehetővé teszi annak megítélését, hogy a DCGM mennyiben alkot koherens empiri-

kus keretet serdülők és fiatal felnőttek körében. A modellilleszkedés önmagában nem tekintendő a modell „igazolásának”, hanem annak jelzését adja, hogy a feltételezett kapcsolatrendszer egy adott mintán és mérési metszetben mennyire tartható fenn.

Amennyiben a DCGM empirikus tesztelése alátámasztja az önhatékonyság központi közvetítő szerepét, az eredmények elsősorban a digitális pályaaorientáció alkalmazási logikájára nézve hordoznak következményeket. Ebben az értelmezésben a generatív MI-rendszerek nem önálló tanácsadóként, hanem reflektív eszközként jelennek meg, amelyek akkor támogatják a döntéshozatalt, ha az önszabályozást és az autonóm értelmezést erősítő keretekbe illeszkednek.

Az oktatási gyakorlat számára ez nem elsősorban új eszközök bevezetését, hanem a meglévő digitális megoldások használatának átgondolását implikálja. A pályaaorientációs folyamatban az MI-vel való interakciók értelmezhetők olyan diagnosztikus jelzéseként, amelyek információt adnak a tanulók döntési bizonytalanságairól, önbizalmáról és információfeldolgozási stratégiáiról. A hangsúly így nem az MI „helyes használatán”, hanem annak pszichológiai feltételein van.

A tervezett kutatás korlátai és jövőbeli irányok

A Digitális Pályaaorientációs Modell (a DCGM) empirikus vizsgálata tudatos módszertani egyszerűsítésekre épül. A strukturális modellben alkalmazott lineáris útvonalak nem a pályaválasztási döntéshozatal teljes dinamikáját kívánják leképezni, hanem azt a kapcsolatrendszert ragadják meg, amely egy

adott mérési metszetben empirikusan tesztelhető. A modell célja ezért nem a pályadöntési folyamat kimerítő leírása, hanem annak vizsgálata, hogy a feltételezett pszichológiai mechanizmusok – különösen az önhatékonyosság közvetítő szerepe – statisztikailag fennmaradnak-e.

A keresztmetszeti kutatási elrendezésből fakadóan a vizsgálat nem tesz lehetővé erős kauzális következtetéseket. Ennek megfelelően a modellben feltételezett oksági irányok elméleti alapon kerülnek kijelölésre. A jövőbeli kutatások számára ezért indokolt longitudinális vagy kísérleti designok alkalmazása, amelyek alkalmasak lehetnek az MI-használat és az önhatékonyosság időbeli kölcsönhatásainak vizsgálatára.

A vizsgálat önbevallásos mérőeszközökre támaszkodik, ami szükségszerűen korlátozza az MI-vel való tényleges interakciók objektív megragadását. Ezt a korlátot a jövőben viselkedési adatok (például interakciós logok, promptolási mintázatok) bevonása mérsékelheti, amelyek pontosabb képet adhatnak az MI-használat minőségi jellemzőiről.

A tervezett minta elsősorban gimnáziumi és egyetemi hallgatókból áll, ami az eredmények általánosíthatóságát behatárolja. Ugyanakkor ez a populáció a pályaválasztási döntések szempontjából kritikus fejlődési szakaszt képvisel, így a modell empirikus tesztelése ezen a mintán indokolt. A generatív MI-rendszerek gyors technológiai fejlődése további értelmezési korlátot jelent: az olyan konstrukciók jelentése, mint az észlelt hasznosság vagy használhatóság, időben változhat, ami a jövőbeli replikációk szükségességét indokolja.

A pályaismeret a jelen vizsgálatban nem kerül közvetlen mérésre, ezért nem szerepel mediátorként a modellben. A jövőbeli kutatók számára releváns irány lehet a pályaismeret explicit operacionalizálása és empirikus bevonása a DCGM kiterjesztett változataiban, különösen longitudinális elrendezésben.

Záró megjegyzések

A Digitális Pályaorientációs Modell (a DCGM) arra tesz kísérletet, hogy a generatív mesterséges intelligencia szerepét a pályaorientációban pszichológiai, nem pedig technológiai kérdésként értelmezze. A modell kiindulópontja szerint az MI-alapú rendszerek pályaorientációs kontextusban nem autonóm döntéshozók, hanem olyan kognitív eszközök, amelyek hatása az önszabályozást és az önhatékonyosságot érintő folyamatokon keresztül érvényesül.

E megközelítés alapján a digitális pályaorientáció tétje nem az MI alkalmazása önmagában, hanem annak módja és pszichológiai beágyazottsága. A DCGM empirikus vizsgálata lehetőséget teremt annak megértésére, hogy milyen feltételek mellett válhat az MI-vel való interakció a döntési bizonyosságot támogató, adaptív folyamattá, és mikor marad pusztán információs segédeszköz.

A modell ezzel nem végleges választ ad a mesterséges intelligencia pályaorientációban betöltött szerepére, hanem egy olyan elemzési keretet kínál, amely mentén az MI-használat pszichológiai következményei empirikusan vizsgálhatóvá és kritikusan értelmezhetővé válnak.

Diszkurzus

Ez a tanulmány amellel érvel, hogy a generatív mesterséges intelligencia pályaorientációs alkalmazása serdülők körében nem elsősorban technológiai, hanem pszichológiai kérdés. A Digitális Pályaorientációs Modell (DCGM) kiindulópontja szerint az MI-alapú eszközök hatása nem közvetlenül a döntési kimenetek szintjén jelenik meg, hanem az önhatékony-ságot érintő közvetítő folyamatokon keresztül érvényesül. Ennek megfelelően a Technológiaelfogadási Modell komponensei nem végpontként, hanem olyan feltételrendszerként értelmezhetők, amelyek befolyásolják a pályadöntési önhatékony-ság alakulását, és ezen keresztül a pályaválasztási döntési nehézségeket.

A tervezett empirikus vizsgálat célja nem annak eldöntése, hogy az MI „hasznos-e” a pályaorientációban, hanem annak feltárása, hogy milyen pszichológiai feltételek mellett válik a használata adaptívvá. A modell empirikus tesztelése lehetőséget ad annak megítélésére, hogy az MI-vel való interakció mikor járul hozzá a döntési bizonyosság erősödéséhez, és mikor marad pusztán információs segédeszköz.

A DCGM ezzel olyan elemzési keretet kínál, amely mentén a digitális pályaorientáció nem eszközhasználati kérdésként, hanem az önszabályozást és autonóm döntéshozatalt érintő pszichológiai folyamatként vizsgálható. Az eredmények kimenetelétől függetlenül a modell hozzájárulhat ahhoz, hogy az MI-alapú pályaorientáció intézményi beágyazása empirikusan megalapozott és pszichológiailag reflektált módon történjen.

Irodalom

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.
- Beke, S. (2024). Az empirikus táplálkozástudománytól a nutrigenomikáig. *Deliberationes*, 17(1), 5–14. DOI: <http://doi.org/10.54230/Delib.2024.1.5>
- Betz, N. E., & Taylor, K. M. (2006). *Manual for the Career Decision Self-Efficacy Scale and CDMSE-Short Form*. The Ohio State University.
- Chen, S., Liu, J., & Zhao, Q. (2025). From scores to careers: Understanding AI's role in decision support among 18-year-olds in China. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 9(CSCW1), 1–18. DOI: <https://doi.org/10.1145/3706598.3713341>
- Cheung, G. W., & Rensvold, R. B. (2002). Evaluating goodness-of-fit indexes for testing measurement invariance. *Structural Equation Modeling*, 9(2), 233–255. DOI: https://doi.org/10.1207/S15328007SEM0902_5
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. DOI: <https://doi.org/10.2307/249008>
- Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Baabdullah, A. M., Ribeiro-Navarrete, S., Giannakis, M., Al-Debei, M. M., & Wamba, S. F. (2023). Understanding the impact of artificial intelligence (AI) on education: A systematic review. *Information Systems Frontiers*, 25(4), 1–25. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122579>
- Gati, I., Krausz, M., & Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision making. *Journal of Counseling Psychology*, 43(4), 510–526. DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-0167.43.4.510>

- Herczeg, V. (2024). Óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység gyakorlati tapasztalatai csoportos és közösségi szinten. *Esély: társadalom és szociálpolitikai folyóirat*, 35(1), 49–63. DOI: <http://doi.org/10.48007/esely.2024.1.3>
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2021). *Artificial Intelligence in Education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79–122. DOI: <https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027>
- Olteanu, L. L. (2022). A Career Decision Difficulties Questionnaire (CDDQ) magyar adaptációja. In *A pályaválasztás neveléstudományi aspektusai. Doktori értekezés*, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem. DOI: <https://doi.org/10.15773/EKE.2021.009>
- Salloum, S. A., Al-Emran, M., Monem, A. A., & Shaalan, K. (2019). Factors affecting the e-learning acceptance: An extended TAM approach. *Education and Information Technologies*, 24(6), 1–23. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10639-018-9840-1>
- Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development* (2nd ed., pp. 197–261). Jossey-Bass.
- Szilágyi, T. (2024). A mesterséges intelligencia alkalmazásának etikai vonatkozásai az oktatási innovációban. In *Felsőoktatási LLL: új kihívások és megoldások – A modellváltás és COVID pandémia hatásai = University Lifelong Learning: New challenges and solutions – impacts of Covid-19 pandemic and model-shifts* (pp. 209–214). DOI: <https://doi.org/10.15170/mellernkonf-tanulmányok-2023>
- Tang, H., Zhang, X., & Li, Y. (2024). Exploring the use of ChatGPT-4o in enhancing career planning of medical students. *Frontiers in Psychology*, 15, 11605808. DOI: <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-083697>
- Teo, T. (2011). Factors influencing teachers' intention to use technology: TAM applied to ICT. *Computers & Education*, 57(4), 2432–2440. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.06.008>
- Venkatesh, V., & Davis, F. D. (2000). A theoretical extension of the Technology Acceptance Model: Four longitudinal field studies. *Management Science*, 46(2), 186–204. DOI: <https://doi.org/10.1287/mnsc.46.2.186.11926>
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425–478. DOI: <https://doi.org/10.2307/30036540>
- Wang, Z., Li, T., & Zhao, R. (2025). CareerPooler: An AI-powered metaphorical simulation for career exploration. *arXiv preprint*, arXiv:2509.11461. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.11461>
- Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(1), 39. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>